Subject: Päijät-Hämeen liiton asiantuntijalausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esitykseen valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi
Sent: 8.4.2025, 11.59.07
From: Juha Hertsi<Juha.Hertsi@paijat-hame.fi>
To: Hallintovaliokunta
Cc: Niina Pautola-Mol

Päijät-Hämeen liiton asiantuntijalausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esitykseen valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

HaV@eduskunta.fi klo 8.4. klo 12 mennessä
Eduskunnan hallintovaliokunta on antanut mahdollisuuden kuulla nimettyjä maakuntia kirjallisesti hallituksen esityksestä valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi.

Alla linkki siihen, mitä liitto ja maakuntahallitus on lausunut VAU-uudistuksesta valmisteluvaiheessa 2024.
Päijät-Hämeen liitto valtion aluehallintouudistuksesta: Lahti Etelä-Suomen elinvoimakeskuksen päätoimipaikaksi - Päijät-Hämeen liitto
Tuolloin ei vielä ollut tiedossa sitä, että Päijät-Hämettä koskeva ratkaisu pitkittyisi, että maakunta liitettäisiin Kaakkois-Suomen elinvoimakeskukseen, jonka päätoimipaikaksi tulisi Kouvola. (Päijät-Häme vahvistaa Kaakkois-Suomen elinvoimakeskusaluetta | Kaakkois-Suomen ELY-keskus)

Asian on valmistellut kehittämisjohtaja Juha Hertsi.

Päätös

Päijät-Hämeen liitto kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä koskien valtion aluehallinnon uudistusta. Esitys on merkittävä aluekehittämisen ja julkisen hallinnon toimivuuden kannalta.

Yleiset huomiot

Pidämme uudistuksen tavoitteita – lupakäytäntöjen sujuvoittamista, valvonnan yhdenmukaistamista sekä alueiden elinvoiman vahvistamista – perusteltuina ja kannatettavina. On kuitenkin korostettava, että onnistuminen edellyttää vahvaa muutosjohtamista ja tiivistä yhteistyötä alueellisten toimijoiden kanssa. Uudistuksen vaikuttavuuden arviointi tulee tehdä säännöllisesti, ja mahdollisuudet joustavaan lainsäädännön kehittämiseen on varmistettava.

Poikkihallinnollisuus ja johtamisjärjestelmät

Uudistuksessa toteutuu monialaisuus, mutta poikkihallinnollisuus jää puutteelliseksi. Sekä lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten johtamisjärjestelmät nojaavat siilomaiseen hallintoon, mikä heikentää palveluiden laatua, saavutettavuutta ja johdonmukaisuutta.

Aluekehittämisen vastuut ja roolit

Lakiesityksessä esiintyy epäselvyyksiä kuntien, maakuntien liittojen ja elinvoimakeskusten roolijaossa. Maakuntien liitoilla tulee säilyttää vahva asema aluekehitysvastuullisena viranomaisena, ja elinvoimakeskusten roolin tulee rajoittua valtion toimeenpano- ja kehittämistehtäviin. Lainsäädännössä on tarpeen selkeyttää maakuntaohjelmien ohjaavaa vaikutusta viranomaisiin.

Elinvoimakeskusten alueellinen rakenne

Päijät-Hämeen maakuntahallitus on esittänyt Hämeen elinvoimakeskuksen perustamista Kanta- ja Päijät-Hämeen alueelle, ensisijaisesti Lahteen. Esitystä ei ole

kuultu. Toissijaisena ratkaisuna esitettiin Etelä-Suomen elinvoimakeskuksen päätoimipaikaksi Lahtea, mutta sekään ei ole toteutunut (Lausunto § 46/2024, Päijät-Hämeen liitto 31.08.2024). Päijät-Häme liitettiin osaksi tulevaa Kaakkois-Suomen elinvoimakeskusta. Tämä osoittaa alueellisen vaikuttamisen heikon huomioimisen. Elinvoimakeskusten tulisi olla aidosti alueellisia toimijoita. Nykyistä laajemmat RR-ELY-keskusten alueet (elinvoimakeskukset) ovat liian laajoja alue- ja asiakaslähtöisen toiminnan kannalta. Maakunnalliset kehittämisyhtiöt, kuten Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy, tarjoavat toimivan kuntalähtöisen paikallisen kehittämisrakenteen elinkeinopolitiikan edistämiseen, johon valtio voisi osallistua Alankomaiden mallin mukaisesti.

Lupa- ja valvontavirasto

Virastoa ohjaavien kahdeksan ministeriön vaikutus korostaa siilomaista ohjausta ja keskittää päätöksenteon valtakunnalliselle tasolle. Tämä heikentää alueellista edustavuutta ja voi johtaa resurssien keskittymiseen kasvualueille, mikä vaarantaa palveluiden saatavuuden muualla Suomessa. Erityisesti ympäristötehtävien osaamisen turvaaminen edellyttää vahvaa aluetuntemusta.

Varautumisen alueellinen ulottuvuus

Alueellisen varautumisen suunnittelu ja yhteensovittaminen vaatii selkeää säädöspohjaa. On tärkeää, että jokaisessa maakunnassa on olemassa toimiva alueellisen kokonaisturvallisuuden yhteistyörakenne. Valtiovarainministeriön ja sisäministeriön yhteishankkeelta edellytetään konkreettista säädösehdotusta.

Siirtymävaihe ja toimeenpano

Tehtäväsiirrot eri viranomaisille tulee toteuttaa siten, että siirtymä on sujuva, ja että uusi järjestelmä toimii tehokkaasti heti käyttöönoton jälkeen. Palveluiden laatuun ja saatavuuteen ei saa syntyä katkoksia. Erityistä huomiota tulee kiinnittää riittäviin henkilöstöresursseihin ja niiden tasapainoiseen jakautumiseen koko toimialueelle.

EU-rahoitus ja alueellinen koheesiopolitiikka

Maakuntien liittojen roolia EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanossa tulee vahvistaa. Seuraavalla ohjelmakaudella rahoituksen siirto lähemmäs maakuntia tulisi mahdollistaa keskittämällä hallintoa sopimuspohjaisesti. Tämä tulisi huomioida aluekehityslainsäädännön uudistamisessa. Yhteenveto

Päijät-Hämeen liitto kannattaa valtion aluehallinnon uudistuksen tavoitteita, mutta esittää selkeitä muutostarpeita jatkaa uudistamista. Korostamme alueellisen näkökulman ja vaikuttamisen merkitystä, vahvaa maakuntien asemaa sekä selkeää, poikkihallinnollista hallintomallia.

Päijät-Hämeen päätavoite on, että elinvoimakeskuksen päätoimipaikaksi tulee määrätä Lahti

Lahtea sijaintipaikkana puoltaa se, että Lahden kaupungissa ja Päijät-Hämeen maakunnassa on pääkaupunkiseutuun, suuriin kaupunkeihin ja muihin maakuntiin verrattuna suhteessa vähemmän valtion työpaikkoja. Lisäksi Lahti on helposti saavutettavissa. Monipaikkaisen työskentelyn ja etätöiden ansiosta päätoimipaikan nimeäminen Lahteen ei kuormittaisi juurikaan henkilöstöä.

Niina Pautola-Mol
Maakuntajohtaja

Päijät-Hämeen liitto
The Regional Council of Päijät-Häme